

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל תיאום ובקרה
האגף לחינוך מבוגרים

תיכונות
נכה עולים כיתה בחיים

רמת הבחינה : גמר
מועד הבחינה : קיץ תשע"ו, 2016
היקף הבחינה : שתי יחידות
מספר השאלון : 990312

מדעי ההתנהגות

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה בשאלון זה ארבעה פרקים :

יש לענות בגוף השאלון	פרק ראשון (10X4) 40 נקודות.
יש לענות בגוף השאלון	פרק שני (7X2) 14 נקודות.
יש לענות במחברת הבחינה	פרק שלישי (2X15) 30 נקודות.
יש לענות בגוף השאלון	פרק רביעי (4X4) 16 נקודות
	סה"כ
	100 נקודות

ג. הוראות מיוחדות :

1. קראו את הנספח בקפדנות לפני שתיגש לפתרון הבחינה.

2. כתבו בכתב ברור.

3. ציינו בתחילת כל נושא / אירוע / מושג את מספרו.

4. אין לענות על יותר נושאים / אירועים / מושגים מהמצוין בהנחיות.

ד. מלאו את הפרטים הבאים :	פרטי מרכז ההשכלה :
מספר נבחן : _____	שם : _____
שם נבחן : _____	קוד מוסד : _____
שם משפחה פרטי	מקום בחינה : _____
מס' ת"ז : <input type="text"/>	

הדביקו מדבקת נבחן	הדביקו מדבקת שאלון

בהצלחה !

שם המעריך : _____
ציון הבחינה : _____

פרק ראשון-שאלות סגורות (40 נקודות)

לפניכם 12 שאלות. עליכם לענות על 10 שאלות בלבד.
הקיפו בעיגול את התשובה המתאימה ביותר (לכל שאלה - 4 נקודות).

1. המונח "דור הסנדוויץ'" הוא דימוי המאפיין את המצב המיוחד של:

- א. אנשים באמצע החיים, אשר מחויבים לטפל בהוריהם הקשישים ובמקביל בילדיהם הצעירים.
- ב. ילדים ממשפחות מצוקה, אשר מקבלים סנדוויצ'ים בביה"ס ממתנדבי "לב חם".
- ג. משפחות אשר חיות במתכונת רב-דורית, כאשר במשק בית אחד מתגוררים שלושה דורות.
- ד. משפחות של זוגות צעירים, אשר עדיין לא הולידו ילדים.

2. איזה מבין תחומי המדע הבאים אינו נכלל במדעי ההתנהגות?

- א. אנתרופולוגיה
- ב. ספרות
- ג. פסיכולוגיה
- ד. סוציולוגיה

3. סטאטוס חברתי הוא מונח המציין את:

- א. הסיכויים של האדם להגיע להישגים נחשבים במהלך חייו.
- ב. החשיבות שאנחנו מייחסים לאנשים שונים.
- ג. המיקום של הפרט בסדר החברתי.
- ד. הקידום של האדם במקום העבודה שלו.

4. סוציולוג שביקש לחקור את המנהיגות הישראלית, בחר לראיין לעומק שלושה ראשי מפלגות מהכנסת הנוכחית. ניתן לומר שהחוקר השתמש במחקר מסוג:

- א. תקשורתי
- ב. כמותי
- ג. עיתונאי
- ד. איכותני

5. תסמונת "הקן המתרוקן" מתארת תקופה בחיי המשפחה בה:

- א. הילדים מתחילים ללכת בעצמם לגן הילדים ולביה"ס.
- ב. הילדים מתבגרים ועוברים לגור מחוץ לבית ההורים.
- ג. ההורים מדקנים ופורשים מהעבודה.
- ד. ההורים נוסעים לחופשה מתמשכת ללא הילדים.

6. המאפיין העיקרי של קבוצה ראשונית מתבטא בעיקר ב:

- א. טיב היחסים המתקיימים בין החברים בקבוצה.
- ב. מספר החברים המשתייכים לקבוצה.
- ג. במומחיות שיש לחברי הקבוצה.
- ד. משך הותק הממוצע של החברים בקבוצה.

7. איזה מבין הערכים הבאים מייצג את התפיסה של מדינה דמוקרטית?

א. פיקוח (צנזורה) על מה שאנשים אומרים על המצב.

ב. איסור על תנועה של כלי רכב בשעות הלילה.

ג. שוויון בין האזרחים ללא הבדל דת, מין, או גזע.

ד. נטיעה של עצים על ההרים.

8. למידת חיקוי מתרחשת בעיקר באמצעות:

א. מחשבה והסקת מסקנות

ב. צפייה בהתנהגות של אחרים וחזרה על האופן בו הם פועלים.

ג. שימוש בחיזוקים ובעונשים כדי לדרבן את הלומד להשתמש בתגובה הרצויה.

ד. קשר אסוציאטיבי בין גירויים.

9. ישנם זקנים אשר זוכרים מצוין דברים שקרו להם לפני שנים רבות, אבל מתקשים לזכור את מה שראו או שמעו לפני דקות ספורות. ניתן להסיק שקיים אצלם קושי ב-

א. מוטיבציה ללמידה

ב. זיכרון לטווח ארוך

ג. זיכרון מיידי

ד. תקשורת בין אישית

10. לפי תיאוריית "מדרג הצרכים" של מאסלו, צפוי שהמניע העיקרי של המשתתפים בתכנית "הישרדות" בשבוע הראשון יהיה:

- א. לחפש מזון ולבנות מחסה, שיגן עליהם מפני מזג האוויר.
- ב. לעסוק בתרגילי ספורט אירובי.
- ג. לחפש חברים חדשים.
- ד. לספר על הצלחות מן העבר כדי לרכוש הערכה מחברי הקבוצה.

11. המשימה המרכזית ביותר של גיל ההתבגרות לפי אריקסון היא:

- א. יצירה של קשרים חברתיים רבים.
- ב. גיבוש זהות עצמית.
- ג. הידוק הקשר עם ההורים ובני המשפחה.
- ד. השקעה בהישגים לימודיים.

12. תפקידי המין חשובים משום שהם:

- א. שומרים על שוויון בין גברים לנשים.
- ב. מולדים ונובעים מהעובדה שאדם מסוים הוא ממין זכר או נקבה.
- ג. מאפשרים לבני האדם לממש את הפוטנציאל ואת הכישורים שלהם.
- ד. מגדירים עבור בני האדם כיצד מצופה מהם להתנהג על סמך מינם הביולוגי.

פרק שני (14 נקודות)

לפניכם 9 היגדים, **בחרו 7 מתוכם**.

הקיפו בעיגול אחת משתי האפשרויות: "נכון" או "לא נכון" (לכל סימון מתאים - 2 נקודות).

מס'	ההיגדים	נכון / לא נכון
1.	יו"ר ועד העובדים נחשב ומתפקד כמנהיג בלתי פורמאלי	נכון / לא נכון
2.	הדימוי העצמי עשוי להשתנות ולהתפתח כל הזמן בהתאם לחוויות ולהתנסויות שהאדם צובר.	נכון / לא נכון
3.	הנורמה של הזמנת הציבור ל"בית פתוח" בחגיגות המימונה מייצגת ערך של ביטחון.	נכון / לא נכון
4.	מבחן למדידת אינטליגנציה אשר חובר באירופה מתאים למדידת אינטליגנציה גם באפריקה.	נכון / לא נכון
5.	מקהלה משותפת של נשים יהודיות וערביות, מבצעת שירים בשתי השפות: עברית וערבית. זוהי דוגמה לגישה רבת תרבותית.	נכון / לא נכון
6.	תקשורת אפקטיבית משתמשת ברמזים ובמסרים כפולים וסמויים כדי לתקשר בין הורים לילדים.	נכון / לא נכון
7.	"חיקוי" הוא תהליך של למידה אשר מעורבים בו גם קוגניציה (=שכל) וגם תהליכים של עיבוד מידע.	נכון / לא נכון
8.	לפי התיאוריה הפסיכואנליטית של פרויד, לכל אדם יש יצרים של מיניות ותוקפנות במרכיב של אישיותו, ללא קשר לתרבות בה גדל.	נכון / לא נכון
9.	שימוש ברשתות חברתיות כמו "פייסבוק" ו"טוויטר" כולל יתרונות אבל גם סכנות שיש להכיר ולהישמר מהן, במיוחד כשמדובר בילדים.	נכון / לא נכון

פרק שלישי (30 נקודות)

לפניכם שלושה אירועים. בחרו שניים מתוכם.

בשני האירועים שבחרתם - חשוב להקפיד לענות על כל השאלות הכלולות בהם.
(לכל אירוע מלא - 15 נקודות). את התשובות יש לכתוב במחברת הבחינה.

אירוע א':

דפנה בת 26, סיימה בהצטיינות את לימודי ההנדסה בטכניון והתקבלה לעבודה בחברת "היי-טק" בתפקיד מאתגר ונחשק, אשר תובע ממנה לעבוד שעות רבות. כך יוצא שהיא מגיעה הביתה לארוחת הערב עם הוריה ואחיה בשעה מאוחרת. דפנה הכירה בחברה את מי שעומד להפוך להיות בן זוגה לחיים. גם הוא מהנדס מתחיל. שניהם מאוד מאושרים מהקשר הזוגי שנוצר. הם קבעו כבר מועד לחתונה, רכשו דירה, ובעתיד הקרוב יהפכו להורים.

במקרה ראתה דפנה את תלוש השכר של בן זוגה ונדהמה לגלות ששכרו גבוה משלה בעשרות אחוזים. זאת למרות שלשניהם אותה השכלה, ניסיון, ואחריות בעבודה. כאשר ביקשה לברר במחלקת השכר את הסיבה לפערי השכר, נאמר לה שבעתיד בן זוגה ישקיע בעבודתו יותר ממנה. היא תתחנן, תיכנס להריון, ותצא לחופשת לידה. תקבל הקלות הניתנות לנשים הרות, לאמהות לילדים. בכלל, לא בטוח שאחרי הולדת התינוק תרצה להמשיך בעבודתה המתכונת הנוכחית. דברים אלה גרמו לדפנה להרגיש שבעלי החברה בה היא מועסקת לוקים ב"מינניות", דוגלים באי-שוויון מגדרי, ומפלים אותה לרעה בשל מינה.

הוריה של דפנה, הציעו לה לוותר על התפקיד התובעני ולעבור הסבה להוראת מתמטיקה בביה"ס התיכון בו למדה בעבר. הנימוקים של הוריה היו שמדובר בעבודה המתבצעת בשעות עבודה נוחות, חופשות רבות שיאפשרו לה לשהות בבית עם בני המשפחה, וליהנות מזמן איכות פנוי לאורך השנה. עבודה המתאימה למצופה מנשים האמורות לגדל ילדים, לטפח את ביתם ומשפחתם, ובמידת האפשרי גם לתרום לכלכלת המשפחה. דפנה לעומת זאת, מרגישה שהסבה מקצועית נוגדת את הדימוי העצמי שלה. היא תופסת את עצמה כמוכשרת ומסוגלת להגיע להישגים גבוהים במקצוע אותו רכשה בהצטיינות. כל חייה זכתה לשבחים והערכה מהסביבה על כישוריה והיא שואפת לממש אותם.

1. הסבירו שני שלבים שונים מתוך מעגל חיי המשפחה והדגימו אותם מתוך המסופר בקטע.
באיזה משני השלבים שציינתם נמצאת דפנה? נמקו את תשובתכם.
2. הסבירו את המושג **מגדר** ואת האופן בו תפיסה מגדרית **משפיעה** על ההתנהגות של היחיד. הדגימו איזו **תפיסה מגדרית** מבטאים ההורים של דפנה.
3. הסבירו מהי "**אפלייה על בסיס מין ביולוגי**". האם, לדעתכם, ההרגשה של דפנה, שהנהלת החברה מתייחסת אליה באופן מפלה ומקפח, מבוססת ומוצדקת? **נמקו** את תשובתכם בהתבסס על המידע המתואר בקטע.

אירוע ב':

מנחם גדל בבית חרדי בבני ברק כבן למשפחה המונה אחד עשר ילדים. לקראת סיום לימודיו בישיבה התיכונית, ציפו כולם שימשיך את לימודי הקודש בישיבה גבוהה ויקבל הסמכה לרבנות. הרי זו הנורמה המקובלת בחברה החרדית ולימוד התורה הוא ערך מרכזי בתרבותה. מנחם לעומת זאת התחיל לחשוב ברצינות על שרות צבאי. הוא הצטרף לקבוצת אימון לקראת צבא בהדרכת קצין סיירת לשעבר. בקבוצה נחשף למידע רב אודות השרות הצבאי, תפקידים אפשריים, והדרישות מכל תפקיד. הוא למד לעסוק בפעילות המפתחת כושר גופני וסיבולת, לשתף פעולה ולהתיידד עם צעירים בני גילו, השואפים לשרת את המדינה בתפקידים קרביים, ובכלל למד איך מתנהלת חברה אזרחית.

מנחם התחיל לגלות בעצמו תכונות, שקודם לכן לא היה מודע לקיומן. הוא גילה שיש לו כישורי מנהיגות, החברים סומכים עליו, מעריכים אותו. בבוא הזמן, קיבל זימון לגיבוש סיירות, התקבל וסיים כחניך מצטיין. ההורים התאכזבו מהעובדה שבנם לא בחר במסלול לרבנות, אבל בחרו לתמוך בו באמצעות כל המשאבים המשפחתיים. לטקס סיום הטירונות הגיעו בהרכב מלא, נרגשים ומלאי גאווה.

1. הסבירו מהו ערך תרבותי ומה הקשר בין ערך לנורמה חברתית.

הדגימו ערך אחד ונורמה אחת מתוך הקטע.

2. הציגו והסבירו שלושה סוגים שונים של משאבים העומדים לרשות המשפחה.

בחרו משאב אחד מהם והדגימו כיצד המשפחה של מנחם יכולה להשתמש בו כדי לקדם את ההתפתחות וההעצמה של מנחם.

3. מה תפקידו של סוכן חברות?

ציינו סוכן חברות אחד מתוך המתואר בקטע, והדגימו את השפעתו על מנחם.

אירוע ג':

עכו היא עיר מעורבת אשר חיים בה יחד יהודים וערבים. ד"ר נדים הוא עורך דין מצליח שגר בעכו עם אשתו, ילדיו והוריו, בבנין שנבנה ע"י סבו במאה שעברה. לכאורה המשפחה נהנית מרמת חיים נוחה וממעמד סוציו-אקונומי גבוה. אבל לא כל התושבים במצב דומה. חלקם סובלים ממצוקה כלכלית, מצפיפות דיור, מאבטלה, עזיבה של צעירים, ובעיר ישנן שכונות מוזנחות שחסר בהן טיפוח סביבתי.

ד"ר נדים וחבריו הערבים, מרגישים שמשרדי הממשלה מקפחים את העיר ואינם מקצים מספיק משאבים כדי לשפר את איכות החיים ואת רווחת התושבים. לכן החל ד"ר נדים יחד עם כמה חברים, לפעול להקמה של רשימה עצמאית, אשר אם תצליח בבחירות הקרובות, תפעל לשיפור התשתיות הקיימות בעיר, לקידום מערכת החינוך, לטיפוח התרבות והאמנות, ובעיקר התיירות.

כשנודע הדבר לתושבי העיר, פנו נציגים של התושבים היהודים, וביקשו להצטרף לרשימה במטרה לשפר את המצב בעיר המיוחדת, אשר בה קיימים פערים ואי-שוויון בין התושבים בתחומים רבים: כלכליים, לאומיים, חברתיים, ותרבותיים. לדבריהם, ההרכב האנושי בעיר הוא מגוון מאוד, מכיוון שעכו עיר מעורבת. לכן הוא מחייב חיזוק של השכבות החלשות, והדגשה של מדיניות פלורליסטית.

זאת כמובן, לצד ערכים דמוקרטיים, ומנהיגות חזקה משותפת שתפעל מול השלטון.

כך נוצרה רשימה משותפת הנקראת "העיר שלי". בראש הרשימה פועלת קבוצה של פעילים ערבים ויהודים. הם נפגשים עם הבכירים במשרד הפנים ובמשרד האוצר במטרה להשיג מימון למימוש היעדים שנקבעו. אולי בעוד כמה שנים, יורגש בעיר שינוי חיובי שיביא לביטול הסיטגמה השלילית שנוצרה.

1. מהי חברה הטרוגנית?

ציינו שלושה פערים, הקיימים בחברה הישראלית, והדגימו אחד מהם.

2. ציינו שני סוגים של קבוצות המוכרות לכם.

לאיזה משני הסוגים ניתן לשייך את קבוצת הפעילים? נמקו!

3. מהי סטיגמה? הסבירו שתי השפעות של סטיגמה על הפרט ועל האוכלוסיה, הסובלת מסטיגמה בעכו.

פרק רביעי (16 נקודות)

לפניכם שישה היגדים. **בחרו ארבעה מתוכם.**
הסבירו את הטענה/חשיבה/אמירה המוצגת במשפט. (לכל שאלה 4 נקודות).

1. לאמצעי התקשורת המשוכללים כמו אינטרנט, טלפונים חכמים, מחשבים, שידורי לוויין, רשתות חברתיות, צ'אטים, וכד', יש השלכות שליליות על הסמכות של ההורים ועל הרגלי הצריכה של ילדיהם.

2. ילדים צעירים שגילם נמוך מגיל שלוש עשרה, לא נחשבים אחראים למעשיהם כמו מבוגרים, מכיוון ששיקול הדעת והשיפוט המוסרי שלהם עדיין לא מפותחים ובוגרים כמו של מבוגרים.

3. אנשים המנהלים חיים נורמטיביים, החווים קשיים או בעיות נורמטיביות, מתמודדים עם משבר, לחץ, או קונפליקט, יכולים להפיק תועלת רבה מטיפול נפשי מקצועי.

4. ההזדקנות והזיקנה מביאות עמן אתגרים חדשים והזדמנויות לבני הגיל השלישי להתפתח ולממש את הפוטנציאל שלהם.

5. יחסים קרובים ותקינים עם ההורים הם גורם המשפיע באופן חיובי ומרכזי על התפתחות תקינה של מתבגרים.

6. ההבדל הבולט ביותר בין דפוסי זוגיות ונישואין שהיו מקובלים בחברה המסורתית לבין אלו המקובלים בחברה המודרנית מתבטא באופן שבו צעירים מכירים את בני זוגם לחיים.

בהצלחה !